

เด็กปฐมวัยกับการใช้สังคมเป็นสิ่งแวดล้อมทางการเรียนรู้

โดย อาจารย์กรณิศ ทองสอาด

เด็กปฐมวัยเป็นวัยตั้งแต่แรกเกิดจนถึง 8 ปี ถือเป็นช่วงระยะที่สำคัญที่สุดของชีวิตที่จะเกิดการพัฒนาในทุกๆ ด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์จิตใจ สติปัญญา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อพัฒนาการของชีวิตเพื่อให้เป็นบุคคลที่สมบูรณ์ โดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้กล่าวถึง พัฒนาการทางสังคมว่าเป็นการพัฒนาความสามารถในการแสดงออกของมนุษย์ให้สอดคล้องกับแบบแผนและเป็นที่ยอมรับของสังคมเพื่อให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับอาจารย์กุลยา ตันติผลาชีวะที่กล่าวว่า พัฒนาการทางสังคมเป็นพัฒนาการของความสามารถแสดงพฤติกรรมต่อบุคคลอื่นและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับแบบแผนที่ยอมรับได้ พฤติกรรมการแสดงออกจะบ่งบอกให้เห็นถึงเจตคติและค่านิยมเฉพาะตนของบุคคลคนนั้น นอกจากนี้พัฒนาการทางสังคมเป็นการเรียนรู้ทักษะในการปฏิสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนรวมถึงความสามารถในการตอบสนองทางสังคมต่างๆ เช่น มารยาทในการอยู่ร่วมกันกับผู้อื่น การเลือกใช้คำพูดที่เหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ รวมถึงความสามารถในการเข้าใจในสถานการณ์ อารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่น การแก้ปัญหาต่างๆ และบทบาทสังคมนอกจากนี้เด็กจะยังมีความรู้สึกผูกพัน ใกล้ชิด ภายในครอบครัว ที่ต้องการพึ่งพาผู้อื่นไปสู่การพึ่งพาตนเองและการปรับตัวเข้ากับผู้อื่น ซึ่งเด็กระดับปฐมวัยสนใจเรียนรู้สิ่งรอบตัวและเรียนรู้ที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้อื่น หากเด็กมีโอกาสนปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนวัยเดียวกันหรือผู้อื่นมากขึ้น อีกทั้งได้รับการปลูกฝังลักษณะพฤติกรรมที่เหมาะสมทางสังคม เด็กย่อมสามารถปรับตัวให้เข้ากับผู้อื่นได้และเรียนรู้บทบาทของตนเองในสังคมได้ดียิ่งขึ้น ดังที่กล่าวมานั้นเด็กจะเรียนรู้จากสังคมรอบๆ ตัวเด็กหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สังคมที่เด็กอยู่นั้นเป็นสิ่งแวดล้อมที่เด็กจะซึมซับและมีผลต่อการเรียนรู้ของเด็ก จึงเกิดคำถามที่ว่า เราสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ของเด็กหรือยัง

ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจท์ (Piaget) ได้กล่าวถึง การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการทำงานของโครงสร้างทางปัญญา (Schemata) เป็นวิธีที่เด็กจะเริ่มต้นด้วยความสัมพันธ์ระหว่างตัวเองกับสิ่งแวดล้อม และสิ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการมี 2 อย่างคือ

1. การขยายโครงสร้าง (Assimilation) คือ การที่บุคคลได้รับประสบการณ์หรือรับรู้สิ่งใหม่เข้าไปผสมผสานกับความรู้เดิม
2. การปรับเข้าสู่โครงสร้าง (Accommodation) คือการที่โครงสร้างทางปัญญาของบุคคลนำเอาความรู้ใหม่ที่ได้ปรับปรุงความคิดให้เข้ากับสภาพแวดล้อม

เพียเจท์ (Piaget) เป็นผู้นำทฤษฎีนี้เน้นที่กระบวนการและเนื้อหาของการเล่นที่ส่งเสริมพัฒนาการทางสติปัญญา เพียเจท์ มองการเล่นเป็นกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญา ซึ่งกระบวนการพัฒนาทางสติปัญญา และลักษณะของการเล่นนั้น จะไปในทิศทางเดียวกัน การเล่นของเด็กจะเริ่มจากการเล่นโดยใช้ประสาทสัมผัส ซึ่งจะมีพฤติกรรมในลักษณะที่เป็นการสำรวจจับต้องวัตถุ นับว่าเป็นการฝึกเล่นและพัฒนาการเล่นควบคู่ไปกับการพัฒนาทางสติปัญญาเป็นขั้นการแก้ปัญหาด้วยการกระทำ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541 : 16) เพียเจท์ (Piate, อ้างถึงใน Smith, 1997 : 20) ได้พูดถึงวิธีการเรียนรู้ ว่ามีการเรียนรู้ที่เน้นการคิดของเด็กหรือกระบวนการมากกว่าคำตอบโดยให้เด็กมีการริเริ่มความกระตือรือร้นต่อสิ่งแวดล้อม หลีกเลี่ยงในการผลักดันเด็กให้เหมือนเช่นผู้ใหญ่ และเห็นบทบาทของครูเหมือนเป็นผู้แนะแนวแหล่งความรู้มากกว่าเป็นผู้บอกเด็กทุกอย่าง เพียเจท์ อธิบายว่า มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้ 3 ด้านคือ

1. โลกทางกายภาพ (The physical world) มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับความร้อน ความเย็น ความกระต้าง ความนุ่ม เป็นต้น
2. โลกทางสังคม (The social world) มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับภาษา ศาสนา ความเชื่อ

เป็นต้น 3. การสร้างความสัมพันธ์ภายในจิตใจ (The construction of mental relationships) มีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับการนับ จำนวน การอนุรักษ์ เป็นต้น และการสร้างความสัมพันธ์ในใจ เรียกว่า การเรียนรู้ทางตรรกศาสตร์ ที่ต้องการสร้างการเรียนรู้ที่แยกประเภทและเป็นลำดับขั้น เด็กจะเป็นผู้เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติทดลองด้วยตนเอง เช่น เมื่อเด็กเรียนรู้เกี่ยวกับชื่อของสี คุณสมบัติของสีและวัตถุ เรียกว่า Simple abstraction ที่เชื่อว่า เด็กเรียนรู้กฎต่าง ๆ จากประสบการณ์ทางภาษา

ไวโกสกี (Vygotsky, อ้างถึงใน Smith, 1997 : 25) กล่าวว่า เด็กจะเกิดการเรียนรู้ พัฒนาสติปัญญา และทัศนคติเมื่อมีการปฏิสัมพันธ์และทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยที่การเรียนรู้ของเด็กจะเกิดขึ้นภายในการทำงานของ Zone of proximal development ซึ่งเป็นสภาวะที่เด็กต้องเผชิญกับปัญหาที่ท้าทายแต่ไม่สามารถคิดแก้ปัญหาโดยลำพัง แต่ถ้าได้รับการช่วยเหลือแนะนำจากผู้ใหญ่หรือเพื่อนที่มีประสบการณ์มาก่อน เด็กจะสามารถแก้ปัญหาได้และจะเกิดการเรียนรู้ได้

บรูเนอร์ (Bruner, 1969 : 85) เชื่อว่า ครูสามารถจัดประสบการณ์ให้กับเด็กปฐมวัยเพื่อให้เด็กเกิดความพร้อมที่จะเรียนรู้ได้ โดยต้องคำนึงถึงทฤษฎีพัฒนาการว่าเป็นตัวเชื่อมระหว่างความรู้และการสอน กล่าวคือพัฒนาการจะเป็นตัวกำหนดเนื้อหาความรู้และวิธีการสอน หรือกิจกรรมการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับพัฒนาการและความสามารถของเด็กเป็นหลัก จึงได้แบ่งขั้นพัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กปฐมวัยออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ 1. ขั้นการเรียนรู้ด้วยการกระทำ (Enactive stage) เริ่มตั้งแต่แรกเกิด เป็นขั้นที่เด็กจะเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ด้วยการกระทำมากที่สุด มีการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมโดยการสัมผัสจับต้องด้วยมือ ผลัก ดึง รวมทั้งการที่เด็กใช้ปากกับวัตถุที่อยู่รอบ ๆ ตัว เพื่อให้รู้จักกับสิ่งเหล่านั้น 2. ขั้นการเรียนรู้ด้วยภาพและจินตนาการ (Inconic stage) จะเริ่มตั้งแต่อายุได้ 3 ปี เป็นขั้นที่เด็กเกี่ยวข้องกับความจริงมากขึ้น และเกิดความคิดจากการรับรู้เป็นส่วนใหญ่ที่ได้จากจินตนาการสนใจแสงสว่าง เสียง การเคลื่อนไหว สนใจลักษณะต่าง ๆ ของสิ่งแวดล้อมเพียงลักษณะเดียว ใช้เหตุผลมากขึ้น 3. ขั้นการเรียนรู้ด้วยสัญลักษณ์ (Symbolic stage) เริ่มตั้งแต่อายุ 7 – 8 ปี เป็นขั้นที่เด็กคิดได้อย่างอิสระโดยการใช้ภาษาเป็นเครื่องมือและการแสดงออกทางความคิด สามารถเข้าใจความสัมพันธ์ของสิ่งของ เข้าใจสัญลักษณ์ มีความเข้าใจที่กว้างขึ้น สามารถเกิดความคิดรวบยอดในสิ่งต่าง ๆ ที่ไม่ซับซ้อนได้ การจัดประสบการณ์ให้เด็กเกิดการเรียนรู้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมที่เป็นรูปธรรมใกล้ตัวเด็ก โดยการทำซ้ำ ๆ เพื่อให้เกิดทักษะและเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

รูปแบบการเรียนรู้ปัจจุบันจำเป็นต้องสร้างให้ผู้เรียนเป็นฝ่ายรุกนั่นคือกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ ใฝ่รู้ รู้จักคิดตั้งคำถามและคิดค้นหาคำตอบ ให้โอกาสผู้เรียนได้แสดงความคิด วิเคราะห์และหาข้อสรุป และเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะให้ผู้เรียนฝึกฝนการคิดคือมีทักษะการคิด ลักษณะการเรียนรู้ดังกล่าวเป็นผลมาจากนักการศึกษาในปัจจุบันได้นำเอาความรู้ในเรื่องการคิดและการเรียนรู้ทางจิตวิทยาและทางชีววิทยามาเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการคิดของเด็กในชั้นเรียนเพื่อเป็นทักษะพื้นฐานสำคัญที่ใช้ในการเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนต่อไป เด็กอายุ 8 ปีแรกของชีวิตเป็นช่วงวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงพัฒนาการทางการคิดและการเรียนรู้เกี่ยวกับโลกรอบตัวของเขา เรารู้ข้อมูลเหล่านี้จากนักจิตวิทยาโดยเฉพาะนักจิตวิทยาการรับรู้ ระหว่างศตวรรษที่ 20 คำถามสำคัญคือ การคิดของเด็กเล็ก ๆ แตกต่างจากผู้ใหญ่หรือไม่ หรือมันเป็นการขาดประสบการณ์ของเด็กหรือไม่ สำหรับประเด็นที่ว่า เด็กเรียนรู้ได้อย่างไร ได้ศึกษาโดยนักการศึกษา นักปรัชญา นักจิตวิทยา เช่น พาฟลอฟ ทอนไดค์ สกินเนอร์ ให้ความสำคัญในอิทธิพลของแนวทางที่เน้นการสอน (เด็กถูกสอน) ประมาณ ค.ศ. 1950-1959 นักจิตวิทยาและนักการศึกษาให้ความสำคัญมากในการเรียนอย่างเข้มข้น ต้องการการเสริมแรง และเชื่อว่าหลักการเรียนรู้อยู่บนพื้นฐานการกระตุ้นและการตอบสนอง ไอแซคส์ (Isaacs)ช่วยให้เราเข้าใจธรรมชาติของการเรียนรู้ของเด็กจากการศึกษาของเขาโดยการสังเกตและจดบันทึก โดแนลด์สัน (David.1999: 2-3

;citing Donaldson.nd) อธิบายว่า ปัญหาการสื่อสารระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่ เป็นสาเหตุให้เด็กเกิดความล้มเหลวในการเรียนรู้ได้ ดังนั้นผู้ใหญ่จะต้องพยายามคิดว่าทำอย่างไรจะบรรลุความสำเร็จที่จะเข้าใจความคิดและภาษาของเด็ก และอธิบายเพิ่มเติมว่า การจัดประสบการณ์ให้กับเด็กทำให้เด็กเกิดความเข้าใจเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การคิดเป็นนามธรรมต่อไป เด็กจะไม่ประสบความสำเร็จในการเรียนรู้ถ้าเขาไม่ได้เรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง ซิกมันด์ ฟรอยด์ (Sigmund Freud, 1949) นักจิตวิเคราะห์ได้ชี้ให้เห็นว่า วัยเริ่มต้นของชีวิตมนุษย์คือ ระยะ 5 ปีแรกของคนเรา ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับในตอนต้น ๆ ของชีวิตจะมีอิทธิพลต่อชีวิตของคนเราตลอดจนถึงวาระสุดท้าย เขาเชื่อว่าการอบรมเลี้ยงดูในระยะปฐมวัยนั้น จะมีผลต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็กในอนาคต

เมื่อเด็กเข้าสู่วัยสามขวบ เด็กจะเรียนรู้กระบวนการที่สำคัญและจำเป็นสำหรับเขา และจะทำให้เด็กเรียนรู้แนวทางการปฏิบัติตัวในสังคมที่ถูกต้อง นั่นคือการปรับตัวให้บุคคลอื่นยอมรับ เพื่ออยู่ร่วมกับบุคคลรอบตัวได้ ซึ่งการเรียนรู้นี้เป็นกระบวนการปรับตัวทางสังคม (Socialization process) เด็กเรียนรู้ที่จะร่วมมือกับผู้อื่นในลักษณะกลุ่ม รู้จักการเป็นสมาชิกของกลุ่ม รู้จักปฏิเสธ การรับ การสื่อสาร หรือการใช้ภาษา ซึ่งส่วนมากเด็กจะเรียนรู้ผ่านการเล่น ดังนั้น การเล่นและการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นจะช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะลดตนเองจากการเป็นศูนย์กลางไปสู่การปฏิบัติที่ยอมรับคนอื่นมากขึ้น แต่การมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นยังอยู่ในช่วงเวลาสั้นๆ เราจึงมักจะเห็นว่าเด็กมีพฤติกรรมแสดงอารมณ์ดีสลับอารมณ์ไม่ดีอยู่เช่นนั้น การอบรมเลี้ยงดูเด็กด้วยความเข้าใจ ด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดีและแนะนำสั่งสอนเด็กด้วยความอ่อนโยน ชี้แนะระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม การจัดกิจกรรมกลุ่ม การชวนเล่นแบบมีข้อตกลง จะช่วยพัฒนาการด้านสังคมให้เด็กไปสู่คุณลักษณะที่พึงประสงค์ พัฒนาการทางสังคมของเด็กวัย 3-6 ปี เป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาบุคลิกภาพ

พัฒนาการทางสังคมจึงเป็นสิ่งสำคัญที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้ดูแลเด็กควรจัดให้เด็กมีพัฒนาการทางสังคมมากขึ้น และต้องการเรียนรู้สังคมจากสมาชิกในครอบครัว แต่ปัจจุบันเด็กใช้เวลาอยู่ในสถานศึกษามากกว่าอยู่กับครอบครัวหรือญาติผู้ใหญ่เหมือนสมัยก่อน เนื่องจากสภาพสังคมไทยปัจจุบันเป็นครอบครัวเดี่ยว การสร้างสัมพันธภาพทางสังคมที่ใช้ครอบครัวเป็นศูนย์กลาง จึงเป็นหน้าที่ที่พ่อแม่ควรร่วมมือกันปฏิบัติเพื่อพัฒนาลูก โดยการฝึกหัดให้เกิดการเรียนรู้ทางสังคม ควรให้เด็กฝึกหัดควบคุมจิตใจตนเอง เด็กจะได้ทุกอย่างตามใจต้องการไม่ได้ เพราะสังคมมีกฎระเบียบเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้ทุกคนปฏิบัติตาม เด็กเป็นสมาชิกหนึ่งในสังคม จะต้องเรียนรู้ที่จะควบคุมความต้องการของตนเอง เช่น ขณะที่แม่ทำอาหารอยู่ ลูกขอร้องแม่ให้มาเล่นนิทาน ควรบอกให้ลูกรอคอย แม่ทำอาหารให้เสร็จก่อนแล้วจะไปเล่าให้ฟัง เมื่อถึงเวลาที่ตกลงกันก็ควรเล่านิทานให้ลูกฟัง เด็กจะเริ่มเรียนรู้ว่าอะไรคืองานหรือธุระ มีความสำคัญ และอะไรที่ทำภายหลังได้ การรอคอยได้ จะเป็นพื้นฐานเรื่องความอดทน และการรู้จักเกรงใจผู้อื่นได้ในเวลาต่อมา ฝึกให้เด็กรู้จักตนเอง พ่อแม่ลูกสามารถทำร่วมกันได้ที่บ้าน สาสามารถฝึกหัดให้เชื่อฟัง เด็กวัย 3 ขวบจะมีความเข้าใจภาษา เมื่อผู้ใหญ่ชี้แนะกฎเกณฑ์ กติกา มารยาททางสังคมที่เด็กจำเป็นต้องปฏิบัติ เด็กจะเชื่อฟังผู้ใหญ่เมื่อเขาได้รับการปฏิบัติตามข้อตกลงจริง เด็กจะเกิดการศรัทธา ขณะเดียวกันผู้ใหญ่ควรให้การเสริมแรง เช่น ยอมรับการปฏิบัติของเด็ก ชมเชยด้วยคำพูด ยิ้ม โอบกอด เมื่อเด็กปฏิบัติตนดี เป็นต้น

เด็กก็เรียนรู้ว่าหากเชื่อฟังผู้ใหญ่จะได้สิ่งดีตอบแทน ฝึกการอยู่ร่วมกับผู้อื่น การเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกับคนอื่นของเด็กวัย 3-6 ปี เป็นการพัฒนาความต้องการที่จะมีสังคมที่นอกเหนือจากพ่อแม่ การอยู่กับคนอื่นเป็นสิ่งที่เด็กต้องเรียนรู้ว่า เราอยู่คนเดียวในโลกนี้ไม่ได้ เด็กควรได้อยู่ในสังคมแห่งความรัก คือ มีลักษณะของการส่งเสริมให้เด็กรักเพื่อน สัตว์ ต้นไม้ ฯลฯ กิจกรรมที่จัดให้เด็กเรียนรู้ที่จะอยู่ในสังคมจากการปฏิบัติต่อกันในชีวิตประจำวัน เช่น การรับประทานอาหารร่วมกัน การช่วยพ่อแม่หยิบของใช้ การช่วยเลี้ยงน้อง เล่นกับน้องหรือเพื่อน ช่วยให้อาหารสัตว์เลี้ยง ช่วยรดน้ำต้นไม้ เป็นต้น

การฝึกจริยธรรม จริยธรรมเบื้องต้นสำหรับเด็กเป็นการสร้างเสริมทัศนคติต่อคุณธรรมเพื่อให้มีความพร้อมทางจริยธรรมในขั้นสูงต่อไป โดยเริ่มสอนให้เด็กรู้จักกรรมดีชั่วให้ถูกต้อง รู้ว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว และรู้ถึงความสุขที่แท้จริงคือความสงบ ไม่ดีใจเกินไปหรือเสียใจเกินไป โดยมีตัวแบบปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามให้เด็กซึมซับจากตัวแบบจริง เช่น การเห็นผู้ใหญ่พูดจาไพเราะ แบ่งปัน เอื้อเฟื้อต่อกัน และให้เด็กเรียนรู้จากตัวแบบทางอ้อม เช่น จากตัวละครในนิทาน การแสดงละคร การเล่นบทบาทสมมุติ เป็นต้น ฝึกปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี กับครอบครัว โรงเรียนและชุมชน กิจกรรมเหล่านี้มีความหมายต่อชีวิตทั้งตนเองและสังคม พ่อแม่ควรปลูกฝังและชี้แนะให้เด็กทำความดี ปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนาที่ตนนับถือ ร่วมกิจกรรมตามประเพณีในสังคมไทย ซึ่งมีจุดมุ่งหมายคือการทำความดี เช่น กิจกรรมวันแม่ วันที่ 12 สิงหาคม กิจกรรมวันพ่อ วันที่ 5 ธันวาคม กิจกรรมวันสารทเดือนสิบ กิจกรรมวันตรุษจีน กิจกรรมเหล่านี้ปลูกจิตสำนึกให้เด็กรู้ว่าเรามีผู้เลี้ยงดูเรา เราต้องมีความกตัญญูต่อบุคคลที่ต่อท่านด้วยการเชื่อฟัง ทำดีและต่อไปภายหน้าเราควรเป็นผู้เลี้ยงดูตอบแทนท่านผู้ใหญ่ควรสอนเรื่องนี้แก่เด็ก เนื่องจากการมีความกตัญญูจะเป็นหนทางของคนดี เป็นต้น ฝึกให้เด็กฟังตนเอง คุณลักษณะการฟังตนเองเป็นสิ่งที่ดีงามของชีวิตที่ทำให้ตนเองมีคุณค่าและไม่เป็นภาระของผู้อื่น ดังคุณลักษณะที่ฟังประสงค์ของเด็กปฐมวัยตามหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2546 ได้ระบุไว้ว่า เด็กควรช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย ดังนั้นวัยเด็ก 3-6 ปี เด็กจะต้องแต่งตัว อาบน้ำ ทำความสะอาดอวัยวะขับถ่าย จัดและเก็บที่นอน รับประทานอาหารได้เอง หยิบของเล่นได้เอง และรู้จักเก็บให้เรียบร้อย รวมทั้งช่วยพ่อแม่ทำงานบ้านง่ายๆ ได้ เช่น รดน้ำต้นไม้ ให้อาหารสัตว์เลี้ยง หรือ เขียน วาดภาพเล่นเพเลียดเล่นได้โดยไม่รบกวนผู้ใหญ่ นอกจากนี้ควรฝึกให้เด็กรู้จักสภาพชุมชนที่ตนเองอยู่ หมายถึงบุคคล สถานที่ เรื่องราวต่างๆที่เกิดขึ้น เพื่อเขาจะได้รู้เห็นว่าสังคมประกอบด้วยอะไร โลกรอบตัวเขากว้าง มีสิ่งที่เกิดขึ้นเกี่ยวข้องกับเขาด้วย พ่อแม่ควรนำเด็กไปในสถานที่สาธารณะต่างๆด้วย เช่น ตลาด ไปรษณีย์ ร้านค้า โรงพยาบาล ฯลฯ เด็กจะเรียนรู้ว่า มีผู้ปฏิบัติงานหรือมีอาชีพ มีการปฏิบัติตนต่อกันอย่างไร เหตุใดต้องไปที่แห่งนั้น เป็นการเตรียมเด็กไปสู่สังคมนอกบ้าน เด็กจะค่อยๆปรับตัวจนเป็นผู้ใหญ่ที่ฉลาดในอนาคต และการฝึกหัดให้รู้จักตนเองและหน้าที่ รู้จักสิทธิของตนเองและผู้อื่นถือเป็นสิ่งสำคัญ เด็กควรรู้จักตนเองว่าเป็นสมาชิกของครอบครัวมีหน้าที่เชื่อฟังพ่อแม่และช่วยเหลือครอบครัวในฐานะสมาชิก เด็กเป็นสมาชิกของโรงเรียน หน้าที่ของเด็กคือ การเรียนหนังสือ ปัจจุบันเด็กวัย 3 ขวบไปโรงเรียนแล้ว เขาจะต้องเรียนหนังสือกับครู เด็กๆทุกคนมีสิทธิที่ได้เรียน จึงควรตั้งใจเรียน คุณครูเป็นครูของทุกคน เพื่อนที่อยู่ด้วยเป็นมิตรกัน มีสิทธิที่จะเล่นที่โรงเรียนเหมือนกัน มีของเล่นเราเล่นด้วยกันได้ เด็กควรรู้จักสิทธิและหน้าที่ผ่านกิจกรรมที่เด็กทำได้ โดยพ่อแม่เป็นผู้ปลูกฝังผ่านการกระทำและสนทนากับเด็ก เพื่อเขาจะได้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมเมื่อเติบโต

จากความเห็นดังกล่าวพอสรุปได้ว่า ช่วงปฐมวัยเป็นช่วงที่สำคัญที่สุดของชีวิตมนุษย์ เพราะเป็นช่วงที่พัฒนาการทุกด้านเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา การพัฒนาเด็กในช่วงวัยนี้จะเป็นการวางพื้นฐานทางด้านจิตใจ อุปนิสัยและความสามารถ ซึ่งจะมีผลต่อไปในอนาคตของเด็กและของชาติในที่สุด เด็กพัฒนาการทางสังคม การพัฒนาความสามารถในการแสดงพฤติกรรมให้สอดคล้องกับแบบแผนที่สังคมยอมรับ เพื่อดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข ซึ่งเด็กอายุ 3-6 ปีจะเป็นช่วงวัยที่สนใจเรียนรู้สังคมภายนอกบ้านมากขึ้น เป็นการเรียนรู้เกี่ยวกับการสร้างสัมพันธ์กับบุคคลอื่นที่อยู่รอบตัว มีการใช้สังคมรอบๆ ตัวในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ซึ่งสังคมในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว เพื่อไม่ให้เด็กมีการเรียนรู้ทางด้านสังคมที่ล้มเหลว สิ่งที่จะให้เด็กรับรู้จึงต้องผ่านการกลั่นกรองจากพ่อแม่ผู้ปกครอง หรือคนใกล้ เพื่อเด็กได้มีพัฒนาการด้านสังคมที่ดีและเป็นพื้นฐานการสร้างบุคลิกภาพที่เหมาะสมของเขาในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

1. กลิ่นแก้ว มาตา. (2541). การศึกษาพฤติกรรมชอบสังคมของเป็มวัยที่ได้รับการจัดกิจกรรมประกอบอาหารสมมติ แบบกลุ่มกับแบบอิสระ. ปรึญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
2. จริญญา สันตานนท์. (2553). การพัฒนาสัมพันธ์ภาพทางสังคมของเด็กปฐมวัย โดยการจัดกิจกรรมวาดภาพต่อเติมจากภาพปะติดเป็นกลุ่ม. ปรึญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
3. พัฒนา ชัชพงศ์. (ม.ป.ป). การจัดประสบการณ์และกิจกรรมสำหรับเด็กระดับก่อนประถมศึกษ. เอกสารประกอบการอบรมบุคลากรระดับก่อนประถมศึกษา หน่วยที่ 2 โครงการวิจัยและพัฒนาคุณภาพ การศึกษาระดับประถมศึกษา, กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ.
4. ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2547). คู่มือหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภา.
5. สุนันทา ศิริวัฒนานนท์. (2544). กระบวนการส่งเสริมพฤติกรรมความร่วมมือของเด็กปฐมวัยโดยใช้วิธีการเรียนรู้แบบหัวเรื่องตามแนวคิดคอนสตรัคติวิสต์. ปรึญญาานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
6. อัญชลี ไสยวรรณ. (2548). การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนทักษะการคิดแสวงหาความรู้สำหรับเด็กปฐมวัย. ปรึญญาานิพนธ์การศึกษาคุษฎีบัณฑิต. (การศึกษาปฐมวัย). กรุงเทพฯ:บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อัดสำเนา.
7. David, Tricia.(1999). Young Children Learning. London : Paul Chapman .How Children Learn. (2003). (Online) Available:
8. http://www.Ascd.org/publication/ed_lead/199703/abstracts.htm.Retrieved. April 5, 2003.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล : นางสาวกรณิศ ทองสอาด

ประวัติการศึกษา : ค.ม. (การศึกษาปฐมวัย) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ค.บ. (การศึกษาปฐมวัย) มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ประวัติการทำงาน : พ.ศ.2550 - พ.ศ.2554 ดำรงตำแหน่งผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายอนุบาล

โรงเรียนประสาทวิทยานนทบุรี

พ.ศ.2554 – พ.ศ.2558 ดำรงตำแหน่งประธานคณะกรรมการบริหารหลักสูตร

การศึกษาปฐมวัย วิทยาเขตสุพรรณบุรี

พ.ศ.2558 – ปัจจุบัน ดำรงตำแหน่งคณะกรรมการส่งเสริมเด็กปฐมวัยจังหวัดสุพรรณบุรี

ผลงานทางวิชาการ : 1. วิจัยเรื่อง การศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบรู้จักคิดของครูปฐมวัยในศตวรรษที่

21 ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการศึกษาปฐมวัย รายวิชาการเล่นเพื่อส่งเสริม

พัฒนาการเด็ก รายวิชาทักษะชีวิต และรายวิชาศิลปะสำหรับเด็กปฐมวัย